

การบริหารธุรกิจตามแนวพุทธ

Business Management According to Buddhist Approach

มานะ กาญจนแสนสัง¹

Mana Kanjanasaensong

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ.2555

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาหลักการบริหารธุรกิจ 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจ 3) เพื่อบูรณาการการบริหารธุรกิจด้วยหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจ 4) เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบบูรณาการการบริหารธุรกิจด้วยหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจ” โดยการศึกษาข้อมูลจาก พระไตรปิฎก และอรรถกถา เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการทางด้านบริหารธุรกิจและผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารองค์กรธุรกิจ จำนวน 8 แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า การบริหารธุรกิจคือกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุมการใช้ทรัพยากรของกิจการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ผลกำไร ความอยู่รอดขององค์กร และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งตั้งอยู่บนปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจ 4 ประเภท ได้แก่ 1) คน (Man) 2) เงิน (Money) 3) วัสดุหรืออุปกรณ์ (Material) และ 4) การจัดการ (Management) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความประหยัด การประสานงานและการประชาสัมพันธ์ และ หลักธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจ ได้แก่หลักสาราณียธรรม 6 คือ เมตตาทายกรรม เมตตาวจิกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโกติ สีสสามัญญตา และทัญญีสสามัญญตา เพราะเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับผู้บริหารธุรกิจและพนักงาน เป็นหลักธรรมที่ใช้ปฏิบัติได้จากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง และจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนในขณะเดียวกัน การบริหารคนนั้นสามารถบูรณาการด้วยหลักธรรมข้อเมตตาทายกรรม เมตตาวจิกรรม เมตตามโนกรรม สีสสามัญญตา และทัญญีสสามัญญตา การบริหารการเงินใช้หลักีสสามัญญตา และทัญญีสสามัญญตา การบริหารวัสดุหรืออุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดควรใช้หลักสาธารณโกติ ส่วนการจัดการนั้นต้องใช้หลักสาราณียธรรมทุกข้อเข้ามาบูรณาการจึงจะเกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

สรุปได้ว่า การบริหารธุรกิจตามแนวพุทธนั้น นอกจากจะทำให้คนทำงานอย่างมีความสุข บริหารเงินอย่างถูกต้องมีคุณธรรม มีการใช้จ่ายสินค้าอย่างคุ้มค่ารักษาทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น รักษาสิ่งแวดล้อม สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในองค์กร และที่สำคัญคือ เป็นทางที่นำไปสู่สังคมแห่งความรัก

¹ นักศึกษาหลักสูตรดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ความสามัคคี เป็นสังคมที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวม มีเมตตา รู้จักแบ่งปัน ยึดถือกฎกติการ่วมกัน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

ผลของการศึกษาทั้งหมดสามารถนำมาสร้างรูปแบบ เพื่อส่งเสริมบทบาทและความสำคัญของการบริหารธุรกิจตามแนวพุทธ เรียกว่า “LGRU-B MODEL” L = Loving-Kindness (ความเมตตา), G = Generosity (การแบ่งปัน), R = Regulations (กฎกติกา), U = Understanding (เข้าใจกัน) ก่อให้เกิด B = Buddhist Business Management (การบริหารธุรกิจแนวพุทธ)

คำสำคัญ: 1. การบริหาร 2. ธุรกิจตามแนวพุทธ 3. หลักสาราณีย์ธรรม

ABSTRACT

The objectives of this thesis were as follows: 1) to study the principles of business management, 2) to study the Buddhist principles appropriate to the business management, 3) to integrate business management with the appropriate Buddhist principles, and 4) to provide a guideline and to create new knowledge body on "integration of business management with an appropriate Buddhist principle." The data used in the study were collected from the Tipitaka, Commentaries, documents and research works including in-depth interviews with 8 academics and business experts. Having been analyzed and synthesized, the information was presented in the descriptive method.

The results of the study showed that:

1. Business management is the process in planning, organizing, leading and controlling the organization resources in order to obtain the business target, i.e. to achieve profit, survival, and social responsibility. The business management was based on 4 main factors; Man, Money, Materials and Management to attain efficiency, effect, economy, cooperation and propagation.

2. The Buddhist principle appropriate to business management is 6 virtues for fraternal living; to be amiable in deed, to be amiable in word, to be amiable in thought, to share any gains with virtuous fellows, to keep without blemish the rules of conducts along with one's fellows openly and in private, and to be endowed with right views along with one's fellows.

3. Man or human management can be integrated with to be amiable in deed, to be amiable in word, to be amiable in thought, and to be endowed with right views along with one's fellows. Money management is to keep without blemish the rules of conducts along with one's fellows openly and in private, and to be endowed with right views along with one's fellows, Material management to be integrated with to share any gains with virtuous fellows, and all the 6 principles are for Management process.

It could be concluded that Buddhist business management can make man work happily, money management in the right direction, spending materials for the benefits of individuals and society,

environmental conservation and create unity in the organization. The most important, the Buddhist business management is the right way to lead our society to love, unity, public-minded service, loving-kindness, sharing, rule of law and one vision.

The results of the study can be set into a model with “LGRU-B Model”, L=Loving-Kindness, G=Generosity, R=Responsibility, R=Regulations, U=Understanding lead to Buddhist Business Management.

Management concluded that based on Buddhist then. It will make the job a pleasure. Love is in the works. Colleagues. I make enough to understand and manage the money properly morality. The product is well worth the cost and the useful and helpful to others. Environment. Unity in the organization. Make life a complete pleasure. There is a pretty good physical and mental health. And that's important. Leading to a society of love, unity, solidarity. A society in which no selfish generous sharing. Disciplinary rules together. There are comments in the same direction.

Key words : 1. Management 2. Buddhist Business 3. Saraneyadhamma Principles

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เศรษฐศาสตร์แบบทุนนิยมยุคปัจจุบัน ที่มุ่งการผลิตและกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่มีขีดจำกัดของมนุษย์ เพื่อความพึงพอใจ ให้เกิดความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต ปัจจุบันให้มากที่สุด อันมีนายทุนหรือเอกชนเป็นผู้มีอำนาจในทางการตลาด ควบคุมการผลิตกำหนดกฎเกณฑ์อื่น ๆ และดำเนินกิจการที่มีการแข่งขันกันสูงในทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไร หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ตามความสามารถ และความปรารถนาของบุคคล ได้เป็นสาเหตุทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ทางเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ก่อนช่วงซัดสนและฝืดเคือง ไม่เพียงพอต่อความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัย 4 อันได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการนำเอาแนวการพัฒนาทางเศรษฐศาสตร์แบบทุนนิยมจากตะวันตกมาใช้ นั้น เกิดขึ้นจากเจตนาดีที่จะแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน แต่ดูเหมือนว่า การที่พยายามจะแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน กลับมีประชากรยากจนเพิ่มมากขึ้น หรือยิ่งเป็นการตอกย้ำให้ยากจนลงไปอีก เมื่อมีอีกฝ่ายหนึ่งร่ำรวยขึ้น นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ขึ้นมาอีก จึงต้องหาวิธีการแก้ปัญหาหันอยู่ร่ำไป

เศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ เป็นหลักการที่หาจุดหมายที่หาจุดสรุปไม่ได้ เพราะว่าการกิจกรรมทางเศรษฐศาสตร์นั้น ต้องเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์แล้วให้เกิดความพึงพอใจ ความต้องการและความพึงพอใจนั้น ไม่สามารถวัดได้ว่าอยู่ในระดับใด จุดนี้เองที่เศรษฐศาสตร์ ไม่สามารถเป็น

วิทยาศาสตร์ได้ เพราะความต้องการความพึงพอใจนั้น ไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีขอบเขตแน่นอน เน้นตอบสนองความต้องการนั่นเองจึงเป็นเหตุให้เกิดความหายนะของทรัพยากรธรรมชาติมาโดยลำดับ

การบริหารธุรกิจตามแนวพุทธด้วยหลักสาราณียธรรมเห็นว่า การผลิต การบริโภค หรือกิจกรรมทางเศรษฐศาสตร์ ต้องเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการแล้วทำให้เกิดความพึงพอใจ ต้องมีคุณภาพต่อชีวิตที่ดี และสังคมมีความสุข เป้าหมายปลายทาง จึงมีลักษณะค่อนข้างชัดเจนว่า ต้องมีคุณภาพชีวิต ความมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ การบริโภคต้องส่งผลให้ร่างกายแข็งแรง รวมถึงความสุขทางใจด้วย ความรู้จักพอดี พอประมาณในการบริโภค ให้มีความสุขสมดุล บริโภคสิ่งที่ร่างกายต้องการ มิใช่ตามใจปรารถนา มีความยินดีกับสิ่งที่ตนมี ที่ตนได้ เป็นความสุข เป็นความภูมิใจในน้ำแรงของตน (อัตตสุข) ทรัพย์นั้น มิใช่เป็นเป้าหมายในตัวเอง หากแต่เป็นมรรคาสู่ความสมบูรณ์แก่ชีวิต ใช้จ่ายให้เป็นประโยชน์แก่ตน แก่สังคม (โลกสุข) การแบ่งส่วนทรัพย์ใช้จ่ายอย่างถูกต้อง ไม่ติดหนี้ใครไว้ เป็นความสุขอย่างหนึ่ง (อนนสุข) และความที่กระทำกิจการที่ปราศจาก ความผิด มีความสุจริต บริสุทธ์ ยุติธรรม ไม่ผิดศีล ไม่ผิดกฎหมาย เป็นความสุขใจ (อนวัชสุข)

หลักสาราณียธรรม มีข้อปฏิบัติสำหรับคนที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประกอบด้วยความเมตตา มีการแบ่งปันเกื้อหนุนกันและกัน มีคุณธรรมและข้อคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การใช้หลักสาราณียธรรม มาบริหารธุรกิจ เพื่อเป็นการเสริมสร้างหลักการบริหารธุรกิจดังที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน ให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมมนุษย์ชาติอย่างแท้จริง

2. โจทย์วิจัย

- 2.1 การบริหารธุรกิจตามแนวพุทธด้วยหลักสาราณียธรรมเป็นอย่างไร
- 2.2 การบริหารธุรกิจตามแนวพุทธด้วยหลักสาราณียธรรมคืออะไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาหลักการบริหารธุรกิจ
- 3.2 เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจ
- 3.3 เพื่อบูรณาการการบริหารธุรกิจด้วยหลักสาราณียธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจ
- 3.4 เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบบูรณาการการบริหารธุรกิจด้วยหลักสาราณียธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจ”

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจตามแนวพุทธตามหลักสาราณียธรรมที่จะนำไปพัฒนาธุรกิจได้อย่างเหมาะสม

4.2 ได้แนวทางในการนำรูปแบบบูรณาการธุรกิจด้วยหลักสาราณียธรรมในเชิงธุรกิจ

4.3 นำผลการวิจัยไปเขียนบทความวิจัยเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจเชิงพุทธที่เกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ได้จากพระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคัมภีร์อรรถกถาภาษาไทยใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารธุรกิจทั่วไป ที่ได้ข้อมูลจากหนังสือและเอกสารที่มีผู้เขียนไว้เกี่ยวกับธุรกิจในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการบริหารที่เป็นการบริหารธุรกิจตามแนวพุทธที่สำคัญ 4 ด้าน คือ การบริหารคน การบริหารเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการบริหารการจัดองค์กร โดยใช้หลักสาราณียธรรมเข้ามาบูรณาการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ แล้วนำข้อมูลจากเอกสารมาดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) รวมทั้งสังเคราะห์ด้วยวิธีการอ่านจับใจความ จำแนกตามหัวข้อที่มีลักษณะหรือมีความสัมพันธ์กัน แล้วทำการสรุปเพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้แล้วเขียนเป็นรายงานการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

6. ผลการวิจัย

การบริหารธุรกิจตามแนวพุทธ คือ การบริหารธุรกิจมีความรัก(เมตตา)เป็นฐานของความรักที่เป็นความรักเพื่อนมนุษย์ รักเพื่อนสังคมเดียวกัน การบริหารธุรกิจตามแนวพุทธ มีปรัชญาแตกต่างจากการบริหารธุรกิจปัจจุบัน คือ การสร้างเสริมทั้งประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่น ทำพุดคิดด้วยเมตตา รู้จักแบ่งปันทรัพย์ที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ให้กับสังคม ชุมชน ประเทศ มีอาชีพสุจริตเที่ยงธรรม มีความคิดเห็นที่ถูกต้องดีงาม นำตนและบุคลากรทั้งหลายไปสู่ความเจริญพร้อมๆกัน การบริหารธุรกิจตามแนวพุทธสามารถให้ข้อสรุปสำคัญๆ 4 ข้อด้วยกัน คือ

1) การบริหารคนด้วยความรัก ความเห็นใจกัน ทำงานด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยหลักเมตตา มีการให้สิ่งของรางวัลตามความดีความชอบตามความเป็นจริง ยึดถือกฎกติการ่วมกันอย่างเดียวกัน ไม่ละเมิดกฎที่ตั้งเอาไว้ และมีจุดมุ่งหมายขององค์กรไปในทิศทางเดียวกัน ย่อมทำให้เกิดความสุข (Happiness) และได้กระทำกิจการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน เพื่อความสุขของเพื่อนร่วมงานการบริหารคนนั้นสามารถบูรณาการด้วยหลักธรรมข้อเมตตา กายกรรม เมตตา วาจากรรม เมตตา มโนกรรม สาธารณ โภคิ สีสสามัญญตา และทิวัญญิตสามัญญตา

2) การบริหารการเงิน โดยใช้หลักทางปัญญา และชื่อเสียง การบริหารเงินหรือบริหารทุน ย่อมมีระบบความถูกต้อง ชื่อสัตย์ชัดเจน เราประกอบการค้า มิใช่เพื่อหากำไรสูงสุด แต่เราทำธุรกิจ เพื่อรักษาถูกต้องเที่ยงธรรม เป็นคนมีศีลธรรม (Moral) นั่นคือให้ตัวเราและสังคมอยู่ด้วยสงบสุขมั่นคง (Stable) การบริหารการเงินสามารถบูรณาการด้วยหลักธรรมคือ สีสสามัญญา และทฤษฎีสามัญญา

3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) บริหารลักษณะให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักแบ่งปันไปทั่วทุกสังคม ความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มชนต่างๆ จะลดน้อยลง สังคมก็เดินไปพร้อมกันด้วยสุขภาพจิตที่ดีมีความเมตตาต่อกัน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ฟุ้งเฟ้อไปตามกระแสมีสติ (Mindfulness) การบริหารวัสดุหรืออุปกรณ์สามารถบูรณาการด้วยหลักธรรมที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุณค่า (Worth) ควรใช้หลักสาธารณโภคี และทฤษฎีสามัญญา

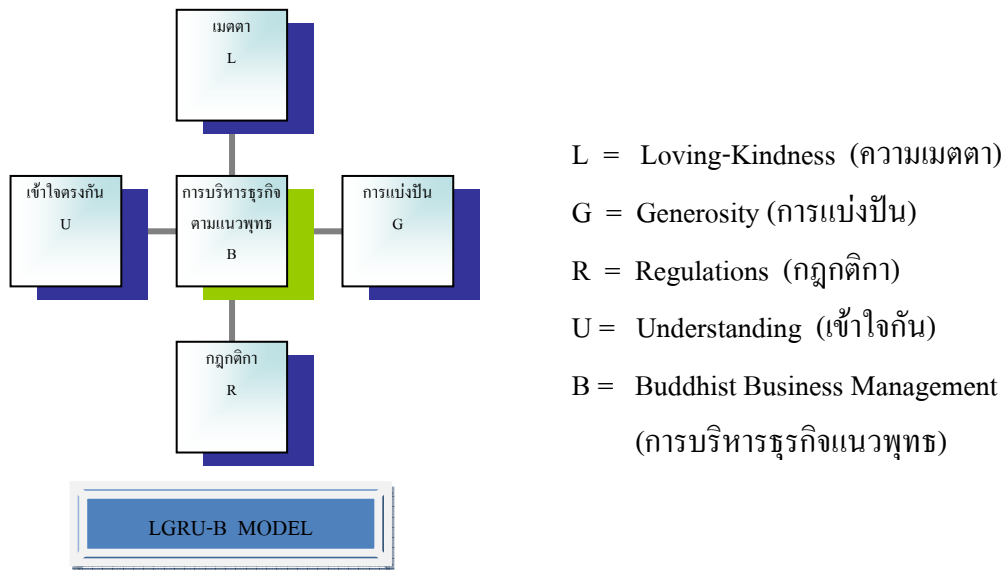
4) การบริหารการจัดการองค์กร (Management) เมื่อการบริหารเกิดจากการใช้หลักธรรมเข้ามาบริหารอย่างเต็มรูปแบบ องค์กรย่อมเกิดความรัก ความสามัคคี (Harmony) เกิดขึ้น ความขัดแย้งระหว่างผู้ที่อยู่ในระบบธุรกิจก็ไม่มี ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบ ในระบบราคา ระบบตลาด และระบบการผลิต แนวความคิดของการบริหารธุรกิจตามแนวพุทธ เน้นความเสมอภาค (Equality) ความเสมอภาคในที่นี้หมายความว่า ทุกคนมีปัจจัยการดำรงชีพขั้นพื้นฐานเพียงพอ (Sufficient) ไม่มีผู้ใด ตกหล่นไปจากระบบการสนองความต้องการนี้ การบริหารธุรกิจตามแนวพุทธ ไม่เป็นการสะสมที่มากเกินไป มีการดำรงชีวิตที่อยู่ได้ด้วยหลักธรรม ส่วนเกินนั้น ก็นำไปช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน ยอมรับกฎกติกาเดียวกัน มีความคิดเห็นและเข้าใจกันทำให้สังคมมีความสุข การจัดการองค์กรนั้นสามารถบูรณาการด้วยหลักสาราณียธรรมทุกข้อเข้ามาบูรณาการจึงจะเกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

สรุปได้ว่า การบริหารธุรกิจตามแนวพุทธนั้น นอกจากจะทำให้คนทำงานอย่างมีความสุข บริหารเงินอย่างถูกต้องมีคุณธรรม มีการใช้จ่ายสินค้าอย่างคุ้มค่ารักษาทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น รักษาสิ่งแวดล้อม สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในองค์กร และที่สำคัญคือ เป็นทางที่นำไปสู่สังคมแห่งความรัก ความสามัคคี เป็นสังคมที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวม มีเมตตา รู้จักแบ่งปัน ยึดถือกฎกติการ่วมกัน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

7. สรุปผลการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ในการวิจัย LGRU-B MODEL

จากผลของการศึกษาทั้งหมดสามารถนำมาสร้างรูปแบบ เพื่อส่งเสริมบทบาทและความสำคัญของการบริหารธุรกิจตามแนวพุทธ เรียกว่า “LGRU-B MODEL” ซึ่งมีรูปแบบกระบวนการพัฒนามตามแผนภูมิต่อไปนี้

จากรูปแบบของ “LSRU-B MODEL” ผู้วิจัยสามารถอธิบายคำนิยามศัพท์ได้ดังนี้

L = Loving-Kindness (ความเมตตา)

ความเมตตา หมายถึง การใช้ความเมตตาตามดำเนินธุรกิจ ตั้งกาย วาจา ใจ ทำธุรกิจด้วยความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน ไม่คิดทำร้ายกัน ส่งเสริมช่วยเหลือกันด้วยกำลังกาย พุศแนะนำในสิ่งสิ่งที่ดีงาน พุศให้เกิดความสามัคคีกันในเพื่อนร่วมงาน พุศประสานประโยชน์ ไม่พุศให้เกิดการแตกแยก แบ่งพวก แยกความสามัคคี เป็นคนมีน้ำใจ จิตใจดีงาม มองโลกแง่ดี ทำธุรกิจเพื่อชีวิตที่มีความสุขไปพร้อมกันนี้คือหลักเมตตาในการบริหารธุรกิจตามแนวพุทธ

G = Generosity (การแบ่งปัน)

การแบ่งปันหรือการเอื้ออาทร คือการให้โดยการเอื้อเพื่อเจือจานแก่ลูกน้องหรือสังคมาบข้างด้วยวัตถุ ด้วยเงินทอง มากน้อยตามแต่สถานการณ์ โดยมุ่งหวังจะจุนเจือให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และความสุขด้วยความเมตตาจิตของตน ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นของดีหรือเลว ไม่จำกัดว่าเป็นของมากหรือน้อย ความสำคัญขึ้นอยู่กับเจตนาในการให้ทานนั้น ตามกำลังทรัพย์และกำลังศรัทธาที่ตนมีอยู่ การแบ่งปันความเอื้ออาทร การช่วยเหลือทั้งวัตถุสิ่งของ เงินทอง หรือการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินธุรกิจ โดยไม่ถือไว้แต่เพียงผู้เดียว การมีน้ำใจเหล่านี้คือหลักสาราณียธรรมในการบริหารธุรกิจตามแนวพุทธ

R = Regulations (กฎกติกา)

กฎกติกาเดียวกัน คือกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงที่บุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไปกำหนดขึ้นเป็นหลักปฏิบัติหลักการในการครองชีวิตขั้นพื้นฐานขององค์กรธุรกิจของสังคม การอยู่ด้วยกันของสังคมให้ยั่งยืนก็ต้องใช้กฎกติกาข้อตกลงกัน เหมือนกัน เป็นรูปแบบเดียวกัน มีมาตรฐานของกฎกติกาเดียวกัน ทุกคนมีความเคารพ

สิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน เพราะถ้าแต่ละคนประกอบด้วยกฎกติกาเดียวกันเสมอกัน จะมีความเสมอภาคกันในเรื่องกฎระเบียบ ปฏิบัติถูกต้องตามกฎกติกาเดียวกัน การยอมรับกฎกติกา มีข้อปฏิบัติเหมือนกัน มีความประพฤติปฏิบัติทางกาย ทางวาจา ตลอดจนจนถึงใจเสมอกันมีความเห็นเหมือนกัน ก็ย่อมจะมีความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน แต่ถ้าหากว่า แยกแยกความประพฤติปฏิบัติต่างกัน ก็ย่อมเป็นเหตุแตกแยก เป็นไปเพื่อหายนะคือความเสื่อม เพราะฉะนั้นการบริหารธุรกิจตามแนวพุทธทุกคนใช้กฎกติกาเดียวกันเสมอกัน

U = Understanding (เข้าใจกัน)

เข้าใจกันหมายถึง เข้าใจ ยอมรับว่าเป็นความจริง เห็นอกเห็นใจในเรื่องความเห็น ความเป็นผู้มีความเสมอกันโดยทวิ (ความเห็น) มีความเห็นร่วมกัน มีความคิดเห็นลงกันได้ ไม่ถือรี้นเอาแต่ความเห็นของตนฝ่ายเดียว ถือความถูกต้องเป็นแนวทาง ความคิดเห็นที่ถูกต้องในการดำเนินธุรกิจเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าองค์กรใดก็ตามมีความคิดเห็นต่างกัน งานหรือองค์กรย่อมประสบความล้มเหลว ในทางตรงกันข้าม องค์กรใดก็ตาม มีความคิดเห็นเดียวกัน เสมอกัน ย่อมทำให้องค์กรนั้นเจริญรุ่งเรือง มีความสุขในการทำงานและประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ขององค์กร

B = Buddhist Business Management (การบริหารธุรกิจแนวพุทธ)

การบริหารธุรกิจแนวพุทธ คือความมีเมตตา มีอาชีพสุจริตได้ทรัพย์มาด้วยความบริสุทธิ์ ได้มาแล้ว บริโภคทรัพย์นั้นไม่มัวเมา รู้จักแบ่งปันรู้จักให้ทาน ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการให้ เพราะเมื่อสมาชิกในองค์กรทุกคนรู้สึกเป็นเหมือนสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ทุกคนจะไม่แสวงหาผลประโยชน์จากกัน แต่จะเอื้อเพื่อเอื้อแผ่และแบ่งปัน โดยแบ่งปันความมั่งคั่งให้กับทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงและอย่างยุติธรรม ไม่มุ่งสร้างกำไรสูงสุดแก่ตนแต่เพียงผู้เดียวมีคุณธรรมประจำใจตลอดเวลา มีเมตตาในการบริหารคน มีความซื่อสัตย์ในการเงิน ใช้สินค้าอย่างมีสติไม่มัวเมาใช้ให้ประโยชน์สูงสุดมั่นคง และบริหารองค์กรด้วยความคิดเห็นที่ถูกต้องไม่มัวเมา

8. ข้อเสนอแนะ

สืบเนื่องจากแนวคิดหลักการสาราณียธรรมเป็นวิถีชีวิตมากกว่าเพียงกิจกรรมทางธุรกิจ ในการดำเนินธุรกิจด้วยแนวคิดนี้ให้สำเร็จผล ผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนะของพระพุทธศาสนา ต่อชีวิตพอสมควร กลุ่มเป้าหมายในช่วงแรกจึงยังไม่สามารถมุ่งเน้นไปยังนักธุรกิจทั่วไปได้ สมควรมุ่งเน้นไปยังผู้ที่มีวิถีชีวิตแบบพุทธ ผู้ที่ต้องการดำเนินชีวิตในวิถีพุทธ รวมถึงผู้ที่ต่อต้านหลักการบริหารแบบแยกส่วน หรือผู้ที่กำลังมองหาวิธีการบริหารจัดการแบบทางเลือก เมื่อแนวคิดนี้เป็นที่รู้จัก และได้มีการนำไปปฏิบัติที่แพร่หลายขึ้น จึงขยายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมนักธุรกิจทั่วไปมากขึ้น จัดเป็นกลยุทธ์ในช่วงสองการบริหารธุรกิจตามแนวพุทธ ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ อบรมและให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจตามแนวพุทธสร้างเครือข่ายการบริหารธุรกิจตามแนวพุทธ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และองค์ความรู้ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันพัฒนาองค์ความรู้ให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

9. บรรณานุกรม

- มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, มหาวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เล่มที่ ๑๑, ๑๒, ๑๔, ๒๒, ๒๕, ๓๓ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, มูลนิธิ. พระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถา เล่มที่ ๑๐, ๖๐, ๘๐. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. การจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม, ๒๕๔๗.
- ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์. ทฤษฎีการบริหารและการจัดการองค์การ. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๑
- พุทธทาสภิกขุ. การบริหารธุรกิจแบบพุทธ. กรุงเทพมหานคร : อตัมมโย, ๒๕๓๑
- พระธรรมปิฎก(ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์ธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฎ์. เทคนิคการบริหารเงินทุนหมุนเวียน. กรุงเทพมหานคร : ธรรมนิติ, ๒๕๓๘.
- สุชาติ สุขมงคล. การบริหารวัสดุยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : ธรรมนิติ, ๒๕๓๕.
- สมคิด บางโม. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๓๘.
- อำนวยการ แสงสว่าง. การจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์, ๒๕๔๔.

11. คำขอขอบคุณ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตั้งแต่เริ่มเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนมีความรู้แก่ผู้วิจัยอย่างหาที่เปรียบมิได้จนสามารถนำความรู้มาเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้

ขอขอบคุณท่าน ผศ.(พิเศษ) ดร.สุกิจ ชัยมุสิก อาจารย์ท่านแรกที่ได้เริ่มแนะนำเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณท่านพระมหาหม่อมวินทร์ ปุริสุตโตโม อาจารย์ผู้สอนและเป็นผู้ตรวจเครื่องแบบสัมภาระที่ช่วยแก้ไขให้แบบสัมภาระถูกต้องตามแนวทางที่ถูกต้อง ขอขอบคุณท่าน รศ.สุเชาว์ พลอยชุม ที่ได้แนะนำเกี่ยวกับหลักธรรมให้ผู้วิจัยเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นในหลักสาราณียธรรม ขอขอบคุณท่าน ผศ.ดร.สุวิญ รัตต์ชัย ที่คอยแนะนำ ตั้งแต่เริ่มเข้ามาศึกษา ณ สถาบันแห่งนี้ และเป็นกัลยาณมิตรมาโดยตลอด ขอขอบคุณคณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ทำให้งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่านที่ได้อุทิศแรงกายและแรงใจให้บริการที่ดีเยี่ยม สนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษาทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือด้วยการเติมเต็มสิ่งที่ขาดและคอยให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณ พระเมธาวิเชียรส ประธานกรรมการ ที่เป็นผู้ให้ความรู้ในเรื่องการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ทุกขั้นตอน และเป็นท่านพระอาจารย์ที่รับผู้วิจัยเข้ามาศึกษา ณ สถาบันแห่งนี้ ขอขอบพระคุณพระมหาสาธุรัง อินฺทวโร,ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาที่นำทางผู้วิจัยให้ถูกทาง คอยแนะนำการทำวิทยานิพนธ์ด้วย

ความเมตตาจนทำให้งานนี้สำเร็จได้ไปด้วยดี และขอขอบคุณท่านอาจารย์ ดร.เสนห์ เดชะวงศ์ ที่กรุณาแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหา และแนะนำเกี่ยวกับรูปแบบการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ ตามรูปแบบของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ทุกท่านที่กล่าวมาได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา แนะนำองค์ความรู้ให้บริการ และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนแล้วเสร็จสมบูรณ์

ท้ายที่สุดขอขอบพระคุณบิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ท่านผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ตลอดจนท่าน ที่มีส่วนช่วยส่งเสริมให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีทุกประการ